

УДК 725.54.57

З. В. Обиночна,*Інститут архітектури, будівництва і туризму
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

АРХІТЕКТУРНА Й СОЦІАЛЬНО-МЕДИЧНА СКЛАДОВІ ІПОТЕРАПІЇ В РЕАБІЛІТАЦІЇ ХВОРИХ ДІТЕЙ ПРИКАРПАТТЯ

Анотація: розглядаються загальні впливи іпотерапії на різні фактори: історичні, медичні, соціальні, архітектурні. Викладені рекомендації до проектування центрів іпотерапії на Прикарпатті.

Ключові слова: іпотерапія, історія розвитку іпотерапії, медично-соціальна реабілітація.

Постановка проблеми: Одним із головних завдань розвитку реабілітаційних центрів іпотерапії є обґрунтування заходів впливу на медичний, соціальний, архітектурний аспект. Потрібне створення повноцінного середовища для життя і діяльності людей з обмеженими можливостями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Більшість зарубіжних досліджень (Д. Белліон, О. Баум, Сюзанна фон Диц, Ж. Хофф, М. Шайдхакер та інші.) розглядають вплив взаємодії людини із конем на медичну, соціальну реабілітацію і адаптацію. Науковою розробкою проблематики використання верхової їзди і кінного спорту в цілях реабілітації хворих займаються Д. М. Церава, М. Ш. Лорія, Н. С. Роберт.

Мета роботи: проаналізувати існуючий стан та напрями розвитку реабілітаційних центрів, кінно-спортивних шкіл, лікарень Прикарпаття для запровадження та підтримання методу іпотерапії. Виявити вплив архітектурної й соціально-медичної складових на підвищення ефективності методу іпотерапії в профілактиці хворих дітей.

Виклад основного матеріалу:

Не секрет, що реабілітація дітей-інвалідів залишається однією з найгостріших соціальних проблем сучасного суспільства. Часто, усесвітньо визнані і ефективні методики, такі як іпотерапія, не набувають широкого поширення в нашій країні із-за обмеженого фінансування і неоліку фахівців[1].

Як відомо, робота із дітьми, що мають вади опору-рухового апарату, є дуже важкою та пов'язана із наявністю певної кількості персоналу. Зрозуміло, що при збільшенні кількості дітей, котрі відвідують реабілітаційний центр, зростає і кількість фахівців та персоналу. Також багато залежить від спеціального завдання на проектування. Так, додатковими функціями, що

можуть виникнути є: групи приміщень іпотерапії (лікування дітей за допомогою спілкування із конями) повинні виникнути на території центру окремим блоком; більш розвинутий склад приміщень басейну та спорту за рахунок виникнення додаткових спеціалізованих (спортивних) функцій; більш розвинутий блок приміщень для трудової профорієнтації тощо. Зважаючи на все вищезгадане, розташовувати такий реабілітаційний комплекс рекомендовано на окремих ділянках, як правило, в межах населених пунктів, у районах, що озеленені, далекі від промислових і комунальних підприємств, залізничних колій, автодоріг з інтенсивним рухом та інших джерел забруднення і шуму [4].

Перша стандартизована програма в сфері іпотерапії створена в кінці 1980-х років групою канадських і американських терапевтів, які їздили в Німеччину, щоб перенести знання про новий метод в Північну Америку. Метод був формалізований в США в 1992 році разом зі створенням Американської іпотерапевтичної Асоціації (АНА)[3].

Одним із засновників сучасної іпотерапії є французький професор Юбер Лаллері, який вивчав теоретичні аспекти впливу коня на протікання різних хвороб у людей, і активно впроваджував в лікувальну практику результати своїх дослідів. Він дав визначення іпотерапії як методу психоматичної терапії, ціль і задачі якої – допомогти досягненню рухової, психологічної незалежності і зробити людину здатною адекватно реагувати на нові обставини.

В Америці під керівництвом Юніс Кеннеді-Шрайвер була розроблена і запроваджена на практиці програма тренувань і змагань для людей з обмеженими розумовими можливостями, яка отримала назву «Special Olympic». За цією програмою працюють із дітьми та дорослими у багатьох країнах світу.

Поспілкувавшись із неврологом Івано-Франківської обласної дитячої клінічної лікарні Криштафовичем Ярославом Львовичем, який один із перших розпочав лікування іпотерапією на Україні та під керівництвом якого було неодноразово проведено таке лікування, та після спілкування з багатьма іншими лікарями та іпотерапевтами можна говорити про позитивний вплив цього методу лікування на хворого.

В процесі верхової їзди в роботу включаються всі основні групи м'язів тіла. Це відбувається на рефлекторному рівні, оскільки, сидячи на коні, рухаючись разом з ним, вершник інстинктивно прагне зберегти рівновагу, щоб не впасти і тим самим спонукає до активної роботи як здорові, так і уражені м'язи, не помічаючи цього. В результаті відбувається нормалізація м'язового тону, координації рухів, зміцнення м'язів.

Регулярні заняття лікувальною верховою їздою корисно впливають на весь організм в цілому, нормалізуючи діяльність центральної нервової,

сердечно – судинної і травної систем. Показано, що такі заняття знижують поріг судорожної готовності мозку, нормалізують рівень цукру в крові. Особливо ефективною і дієвою іпотерапія виявилася в реабілітаційній практиці з дітьми, хворими на такі важкі захворювання як дитячий церебральний параліч, олігофренія (синдром Дауна), ранній дитячий аутизм [2]. Більше хворіб, які лікують іпотерапією та протипоказання щодо цього методу лікування наведено на рисунку 1.

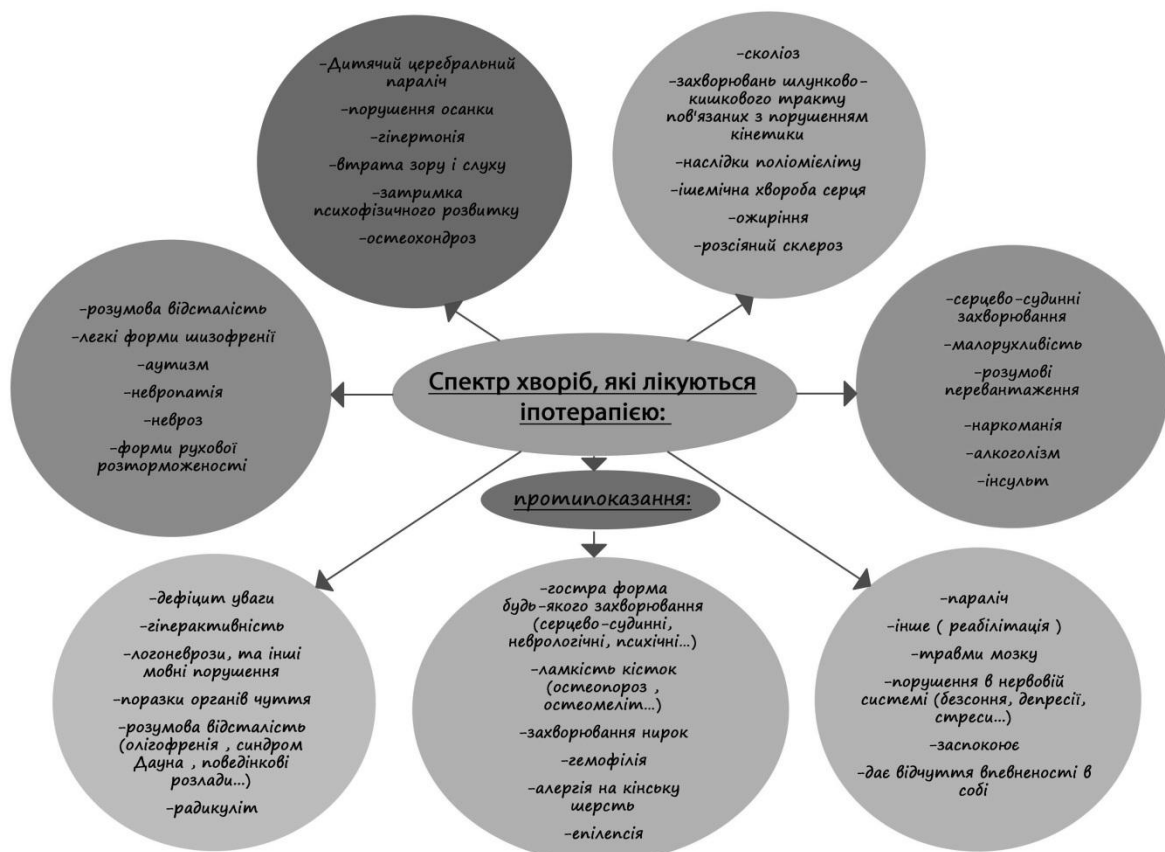

Рис. 1. Спектр хвороб, які лікуються іпотерапією та протипоказання щодо лікування.

Основні умови для занять ЛВІ.

Застосування іпотерапії вимагає дотримання таких обов'язкових умов:

- лікарський контроль за адекватністю та ефективністю фізичних навантажень, їх корекція в разі потреби; послідовне нарощування фізичної активності хворого;
- застосування патогенетично обґрунтованого комплексу методів ЛФК - ЛВІ, лікувальної гімнастики, масажу та ін;
- активна і свідома участь хворого в реабілітаційному процесі;

Д) раціональне поєднання ЛФК та інших методів комплексної реабілітації (медикаментозних, психотерапевтичних, педагогічних та ін.)[2].

Думаю великою проблемою для нашої держави є те, що громадяни не звикли до спільного життя із людьми з обмеженими можливостями. Проводячи дослідження реабілітаційних центрів на Прикарпатті я неодноразово зустрічалась із тим, що більшість мам надають перевагу розвитку та лікуванню дітей у закритих школах-інтернатах, навчання проводиться в домашній закритих умовах, прогулянки відбувається ввечері, у віддалених від людей місцях. Наше суспільство психологічно не готове до прийняття в соціум таких людей, оскільки вони проживають за іншим сценарієм, в іншому світі. Хворі та їхні родичі бояться бути на людях. Більше того, навіть громадські заклади не пристосовані до людей з обмеженими можливостями, до людей на візку, оскільки в більшості з них відсутні пандуси. Тільки одиницям вдається досягти сприйняття і навіть визнання в соціумі. Наприклад в параолімпійському спорті.

Введення інваліда в нормальне спортивне середовище (кінний спорт для інвалідів) являє собою найважливіший крок для залучення в суспільне життя. Природно, не всі пацієнти приходять до цього етапу, але ті, кому це вдається, отримують величезне задоволення від можливості бути частиною нормального світу, і це в неймовірній мірі покращує їх соціальні відносини з людьми [2].

Іпотерапія включає медичні та соціальні критерії ефективності як інновації соціальної роботи з людьми з обмеженими можливостями.

До соціальних критеріїв відносяться:

- а) Поліпшуються комунікативні функції тих, що займаються. Цей результат досягається за рахунок того, що під час занять, вершники спілкуються і діють спільно з іпотерапевтами і коноводами і один з одним.
- б) Проведення змагань по кінному спорту серед осіб з особливостями розвитку сприяє підвищенню рівня самооцінки клієнтами самих себе, своїх можливостей і свого потенціалу. Проведення змагань так само сприяє зміні відношення суспільства до людей з обмеженими можливостями. Бачачи вершника на коні, люди бачать в ньому саме вершника, а не людину з проблемами. Бачачи, що люди з обмеженими можливостями можуть займатися таким складним видом спорту як кінний, нормальні люди починають розуміти, що інваліди це такі ж люди як вони, можуть те ж, що і все, але навіть більше, тому що не всяка здорова людина вміє їздити верхи.
- в) За допомогою поліпшення фізичного, психологічного і емоційного стану, іпотерапія сприяє поліпшенню ефективності і якості процесу соціалізації особи того, що реабілітується.

г) За рахунок спільної діяльності іпотерапія сприяє інтеграції інвалідів в суспільство, розширює горизонти їх можливостей, допомагаючи долати бар'єри інвалідності.

д) По засобах занять іпотерапією відбувається розвиток трудових навиків по догляду за тваринами. Для деяких людей з обмеженими можливостями, особливо з розумовою відсталістю це пов'язано з тим, що люди з розумовою відсталістю можуть під контролем успішного виконувати роботу конюха і ця робота може стати для них професією, яка стане для них опорою в майбутньому самостійному житті і послужать засобом їх інтеграції в життя успільства, що є основним завданням реабілітації [5].

Україна має багато реабілітаційних центрів. Але не всі застосовують метод іпотерапії.

Досліджуючи та аналізуючи декілька з таких центрів, можна зробити висновок, що не всі заклади мають належні умови для таких занять. Деякі з них (більшість) закривається через недостачу фінансування, в деякі приватних кінно-спортивних клубах, іподромах змінюються власники і вони відмовляються від кінного спорту, в більшості немає фахівців з іпотерапії. Багато центрів, які працюють не мають належної кількості приміщень, які потрібні саме для людей з обмеженими можливостями. Отже, оцінивши ситуацію тільки в декількох центрах, можна зробити висновок, що не всі центри готові саме до занять іпотерапією. Гостро стоїть проблема у приміщеннях, які потрібні для утримання коней. Також багато з них не мають можливості прийняти велику кількість людей, немає великих холів, залів відпочинку, номерів готелю, великих їдалень, ігрових кімнат.

Для більш повного досліду розвитку реабілітаційних центрів з методом іпотерапії на Прикарпатті було проведено анкетне опитування фахівців у цій галузі. Узагальнивши дане опитування можна сказати, що й справді Прикарпаття не може в повному обсязі надати потрібну реабілітацію хворим дітям, це стосується як медичних так і архітектурних складових. Тому створення дитячого реабілітаційного центру з повним набором потрібних складових для повноцінного функціонування такого центру може дати надію багатьом хворим діточкам.

Висновок. Аналіз світового та вітчизняного досвіду застосування методу іпотерапії в реабілітації хворих дітей дозволяє стверджувати, що в Україні він розвинений дуже мало. Вивчаючи проблематику впливу архітектурної й соціально-медичної складових іпотерапії в реабілітації на Прикарпатті, можна вважати, що не всі заклади, де проводяться заняття іпотерапії мають належні умови для даного виду лікування. Як показало анкетування проведене серед хворих та фахівців даної сфери, соціум не готовий до прийняття людей з

обмеженими можливостями. Тому, перед архітекторами, медиками, психологами, батьками та вчителями стоїть задача максимально залучити таких людей до повноцінного життя, та створити потрібні умови для профілактики та лікування хворих дітей.

Бібліографічний список:

1. Реферат. Медицина, здоров'я. Іпотерапія - лікування за допомогою коня: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://allref.com.ua/skachaty/ipoterapiya__likuvannya_za_dopomogoyu_konya&lan=1/1
2. Наукова бібліотека PuLib.if.ua. Реферат: Іпотерапія : [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://pulib.if.ua/referat/view/41817>
3. Матеріал із Вікіпедії: Іпотерапія: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Иппотерапия>
4. Кравченко І. Л. Принципи архітектурно-планувальної організації центрів медично-соціальної реабілітації дітей та підлітків з фізичними вадами: дис. арх: 18.00.02 / Кравченко Ірина Леонідівна; КНУБА – К., 2013. – 181 с.
5. Іпотерапія. Велика користь для здоров'я: Стаття за 26 жовтня 2009 рік на сайті «Кінне пластування. Степ плакає коней: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://kavaleria.org.ua/rizne/ipoterapiia/538-velyka-koryst-dlja-zdorovja.html>.

Аннотация

В статье рассматриваются общие влияния иппотерапии на различные факторы: исторические, медицинские, социальные, архитектурные. Изложенные рекомендации к проектированию центров иппотерапии на Прикарпатье.

Ключевые слова: иппотерапия, история развития иппотерапии, медико-социальная реабилитация.

Annotation

The article discusses the general effects of hippotherapy on various factors: historical, medical, social and architectural. There are given some recommendations for the design of hippotherapeutical centers in the Carpathian region.

Keywords: hippotherapy, historycal development of hippotherapy, medical and social rehabilitation.